

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності
та публічного управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ГОЛЯЧЕНКО МАКСИМ ІГОРОВИЧ

УДК 352.071:005.21

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
УПРАВЛІННЯ ІНФРАСТРУКТУРНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ
ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

М. І. ГОЛЯЧЕНКО
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи:
ДОВЖЕНКО Валентина Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по батькові)
кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Житомир – 2024

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **ГОЛЯЧЕНКО Максим Ігорович**
допускається до захисту.

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № ____ від « ____ » грудня 2024 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Валентина ЯКОБЧУК
(власне ім'я, прізвище)

« ____ » грудня 2024 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **ГОЛЯЧЕНКО Максим Ігорович** захистив
(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:
сума балів за 100-бальною шкалою _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК

(науковий ступінь, вчене звання)

(підпис)

Анастасія ПРУТ
(власне ім'я, прізвище)

АНОТАЦІЯ

ГОЛЯЧЕНКО М. І. Управління інфраструктурним забезпеченням територіальної громади. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування. – Поліський національний університет, Житомир, 2024.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню процесів управління інфраструктурним забезпеченням територіальної громади. У роботі розглядаються теоретичні основи інфраструктури, особливості її управління в умовах децентралізації та методичні підходи до оцінки стану об'єктів інфраструктури.

На основі аналізу інфраструктурного забезпечення Житомирської територіальної громади визначено основні проблеми, серед яких зношеність мереж, нерівність між міськими та сільськими територіями, недостатнє фінансування та екологічні виклики. Запропоновано напрями вдосконалення управління, які включають розробку стратегії сталого розвитку, впровадження сучасних технологій (GIS, Smart City), оптимізацію фінансування та залучення громади до процесів прийняття рішень. Кваліфікаційна робота демонструє важливість стратегічного управління інфраструктурою для забезпечення сталого розвитку територіальної громади.

Ключові слова: інфраструктурне забезпечення, територіальна громада, управління, сталий розвиток, GIS, Smart City.

SUMMARY

HOLIACHENKO M. Management of infrastructure provision in a territorial community. – Qualification work on the rights of the manuscript. Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 281 «Public management and administration» – Polissia National University, Zhytomyr, 2024.

This qualification thesis is dedicated to the study of processes involved in managing infrastructure provision within a territorial community. The thesis examines the theoretical foundations of infrastructure, the specifics of its management in the context of decentralization, and methodological approaches to assessing the state of infrastructure objects.

Based on the analysis of the infrastructure provision in the Zhytomyr territorial community, key problems have been identified, including network wear and tear, inequality between urban and rural areas, insufficient funding, and environmental challenges. Directions for improving management have been proposed, including the development of a sustainable development strategy, the implementation of modern technologies (GIS, Smart City), the optimization of financing, and the engagement of the community in decision-making processes. The qualification thesis highlights the importance of strategic infrastructure management in ensuring the sustainable development of a territorial community.

Keywords: infrastructure provision, territorial community, management, sustainable development, GIS, Smart City.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНФРАСТРУКТУРНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ГРОМАДИ	9
1.1. Децентралізація як управлінська модель і роль інфраструктури у місцевому розвитку	9
1.2. Роль інфраструктури в умовах децентралізації та теоретичні підходи до управління інфраструктурою	11
1.3. Основні принципи управління ресурсами територіальних громад	12
ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 1	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СТАНУ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТОМИРСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	15
2.1. Загальна характеристика Житомирської територіальної громади: демографічні, економічні та соціальні показники	15
2.2. Оцінка стану транспортної, комунальної, соціальної та інженерної інфраструктури громади	17
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	21
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНФРАСТРУКТУРНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЖИТОМИРСЬКОЇ ГРОМАДИ	22
3.1. Розробка стратегії сталого розвитку інфраструктури	22
3.2. Використання інноваційних технологій (GIS, Smart City) у плануванні та управлінні	23
3.3. Пріоритети фінансування та залучення інвестицій у розвиток інфраструктури	26
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	29
ВИСНОВКИ	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	32
ДОДАТКИ	36

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Забезпечення ефективного управління інфраструктурними ресурсами є важливим фактором сталого розвитку територіальних громад, особливо в умовах децентралізації, яка передбачає посилення відповідальності місцевих органів влади за соціально-економічний розвиток. Інфраструктурне забезпечення територіальної громади включає об'єкти, послуги та мережі, що є основою для задоволення потреб населення, забезпечення життєдіяльності громади та створення сприятливих умов для її розвитку.

На сучасному етапі ключовими проблемами в управлінні інфраструктурою є недостатній рівень її оновлення, низька ефективність використання ресурсів та недосконалість механізмів управління. Це спричиняє зниження якості послуг, зростання витрат на їх утримання та виникнення загроз для сталого розвитку громади.

Вивчення та вдосконалення підходів до управління інфраструктурним забезпеченням є важливим завданням для місцевих органів влади та дослідників. Це дозволяє формувати стратегічні напрями розвитку, оптимізувати використання наявних ресурсів і залучати інвестиції для модернізації інфраструктури. Крім того, підвищення ефективності управління сприяє створенню комфортних умов для проживання мешканців, стимулює економічну активність та підвищує конкурентоспроможність громади.

Питання управління інфраструктурним забезпеченням територіальних громад досліджували у своїх працях такі науковці, як В. Бабаєв, Г. Борщ, А. Мельник та інші. Однак, попри значну кількість напрацювань, актуальність проблематики управління інфраструктурою залишається високою, зважаючи на динамічність змін у соціально-економічному середовищі та розвиток технологій.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану інфраструктурного забезпечення територіальних громад на основі Житомирської територіальної

громади, визначення основних проблем і питань, та розробка рекомендацій щодо покращення .

Згідно із поставленою метою були визначені наступні *завдання* кваліфікаційної роботи:

1. Розглянути теоретичні основи управління інфраструктурним забезпеченням територіальних громад.
2. Провести аналіз сучасного стану інфраструктурного забезпечення обраної територіальної громади.
3. Дослідити основні проблеми, що виникають в процесі управління інфраструктурними ресурсами громади.
4. Розробити пропозиції щодо вдосконалення механізмів управління інфраструктурним забезпеченням територіальної громади.

Об'єктом дослідження є процеси управління інфраструктурним забезпеченням територіальної громади, що включають механізми, інструменти та підходи до планування, використання і розвитку інфраструктурних ресурсів

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти інфраструктурного забезпечення територіальної громади, яке необхідне для забезпечення життєдіяльності населення та розвитку громади.

Для досягнення поставлених завдань у кваліфікаційній роботі були використані спеціальні та загальнонаукові методи здійснення економічних досліджень, а саме порівняння, синтез, аналіз, індукція та дедукція.

Перелік публікацій. Проблеми та досягнення в системі інфраструктурного забезпечення Житомирської територіальної громаді (м. Житомир, 27-28 червня 2024 р.); Управління інфраструктурним забезпеченням територіальних громад: безпековий аспект (м. Одеса, 29-30 листопада 2024 р.); Публічне управління критичною інфраструктурою: інституційно-правові аспекти (м. Житомир, 12 грудня 2024 р.).

Практичне значення отриманих результатів. Запропоновані в роботі заходи з удосконалення управління інфраструктурним забезпеченням

територіальних громад можуть бути застосовані в практиці публічного управління на різних рівнях.

Елемент наукової новизни полягає у обґрунтуванні застосування інноваційних технологій в управлінні та визначених пріоритетах фінансування розвитку інфраструктури.

Інформаційною базою дослідження стали нормативно-правові акти України, зокрема Закони України «Про добровільне об'єднання територіальних громад»; «Програма розвитку КП «Житорводоканал» Житомирської міської ради (Стратегія 2030); План сталої міської мобільності м. Житомира; Концепція інтегрованого розвитку м. Житомира до 2030 року; План сталого енергетичного розвитку міста Житомира на 2015-2024 роки, праці науковців

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу та трьох розділів, висновків та використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 30 сторінок та 4 таблиці.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ІНФРАСТРУКТУРНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ГРОМАДИ

1.1. Децентралізація як управлінська модель і роль інфраструктури у місцевому розвитку

Інфраструктура – це складний і багатогранний елемент соціально-економічного розвитку територіальної громади. У найзагальнішому розумінні – це сукупність специфічних форм, методів і процесів, а також різноманітних споруд та комунікацій, що забезпечують загальні умови і нормальне функціонування економічної, соціальної, екологічної та інших галузей життєдіяльності суспільства, його відтворення і розвиток [3].

Сучасне уявлення про інфраструктуру враховує також нематеріальні компоненти, такі як цифрові технології, інформаційно-комунікаційні мережі, а також соціальний капітал, який визначає рівень довіри та співпраці між мешканцями громади. Від ефективності функціонування цих елементів залежить комфорт мешканців, стабільність роботи місцевого бізнесу, залучення інвестицій та стійкість до зовнішніх викликів.

Роль інфраструктури в розвитку громади зростає з огляду на сучасні виклики. У контексті децентралізації в Україні саме громади стають основними суб'єктами управління інфраструктурою. Це передбачає більшу відповідальність за її розвиток, підтримку та модернізацію. Наприклад, громади мають визначати пріоритети у фінансуванні об'єктів інфраструктури, знаходити партнерів для реалізації проектів, а також забезпечувати участь мешканців у прийнятті рішень.

В умовах глобальних змін клімату, урбанізації та економічних криз громади повинні враховувати принципи сталого розвитку. Це означає інтеграцію екологічних, соціальних і економічних цілей у плани розвитку інфраструктури. Зокрема, це може включати впровадження відновлювальних

джерел енергії, зменшення впливу на довкілля, створення інклюзивного простору для всіх категорій населення.

Децентралізація є одним із ключових підходів до побудови ефективної системи управління, яка забезпечує передачу повноважень, ресурсів та відповідальності від центрального до місцевого рівня влади. Вона спрямована на посилення спроможності місцевих громад вирішувати питання розвитку територій та підвищувати якість життя населення.

Децентралізація – це процес перерозподілу влади та відповідальності між різними рівнями управління, що забезпечує автономність місцевих органів влади у прийнятті рішень. Вона передбачає не лише адміністративні зміни, але й значний вплив на економічну, соціальну та інфраструктурну складові розвитку територій [26].

- Політична децентралізація передбачає передачу повноважень для прийняття політичних рішень на місцевий рівень. Це включає вибори місцевих рад та голів громад, що посилює демократичну участь населення.

- Адміністративна децентралізація полягає у делегуванні виконавчих функцій від центральних органів влади до місцевих адміністрацій чи громад, що включає управління місцевими закладами освіти, медицини, комунальними послугами тощо.

- Фінансова децентралізація забезпечує передачу фінансових ресурсів громадам для виконання їхніх функцій, дозволяючи самостійно формувати бюджети та розподіляти кошти відповідно до місцевих потреб. Фіскальна децентралізація передбачає закріплення за місцевими органами влади частини податкових надходжень, що сприяє посиленню економічної самодостатності територій.

Децентралізація сприяє посиленню демократичного управління через залучення громади до процесів прийняття рішень, підвищенню ефективності використання ресурсів, оскільки рішення приймаються на основі реальних потреб територій, стимулюванню місцевого економічного розвитку через

залучення інвестицій та розвиток підприємництва, а також підвищенню якості надання послуг завдяки оптимізації управління на місцевому рівні.

1.2. Роль інфраструктури в умовах децентралізації та теоретичні підходи до управління інфраструктурою

Інфраструктура є базовою складовою, що забезпечує функціонування економіки, соціальної сфери та якість життя населення. У контексті децентралізації її розвиток стає ключовим фактором успіху територіальних громад.

Транспортна інфраструктура сприяє мобільності населення, розвитку підприємництва та логістики. Вона забезпечує доступ до ринків збуту та інтеграцію територій у загальнодержавну економіку. Енергетична інфраструктура гарантує стабільне постачання електроенергії та інших енергоресурсів, сприяючи впровадженню енергоефективних технологій і відновлювальних джерел енергії. Водопостачання і водовідведення забезпечують доступ до чистої питної води та санітарних умов, що має прямий вплив на здоров'я населення та екологічний стан територій. Соціальна інфраструктура включає заклади освіти, медицини, культури, спорту, забезпечуючи соціальний добробут та розвиток людського капіталу.

Управління інфраструктурою в умовах децентралізації передбачає передачу повноважень місцевим громадам, які отримують можливість самостійно планувати її розвиток. Це включає фінансову підтримку через субвенції, державні гранти та міжнародні інвестиції для реалізації інфраструктурних проєктів. Важливим аспектом є залучення громадськості, що дозволяє врахувати думку населення під час планування та реалізації інфраструктурних програм.

Ефективне управління інфраструктурою в умовах децентралізації сприяє економічному зростанню через створення нових робочих місць і залучення

інвесторів, покращенню якості життя населення завдяки доступності основних послуг, а також соціальній згуртованості через розвиток місцевої культури, освіти та спорту.

Таким чином, децентралізація створює нові можливості для ефективного управління інфраструктурою, що є основою сталого розвитку територій. Розуміння ключових теоретичних підходів та особливостей впровадження децентралізаційних реформ є важливим для забезпечення збалансованого розвитку територіальних громад.

1.3. Основні принципи управління ресурсами територіальних громад

Управління ресурсами територіальних громад є важливим компонентом децентралізаційних процесів, оскільки воно забезпечує ефективне використання природних, фінансових, людських та матеріальних ресурсів для задоволення потреб місцевого населення та розвитку територій. Ресурси громад включають земельні, водні, лісові ресурси, комунальну власність, а також фінансові та податкові надходження.

Управління ресурсним забезпеченням територіальної громади ґрунтується на низці теоретичних принципів, що сприяють ефективному використанню ресурсів і досягненню поставлених завдань. Основні теоретичні принципи управління ресурсним забезпеченням подано в табл. 1.1.

З урахуванням зазначених теоретичних принципів, управління ресурсним забезпеченням територіальної громади повинно бути орієнтоване на ефективне використання ресурсів, задоволення потреб населення, досягнення стратегічних цілей та стимулювання сталого розвитку.

У цьому контексті важливою складовою управління є моніторинг та оцінка використання ресурсів, що дозволяє виявляти проблеми та коригувати стратегії. Крім того, активна участь громади та підтримка інноваційного розвитку відіграють ключову роль у процесі управління ресурсним

забезпеченням. Впровадження цих принципів сприятиме формуванню стійких і успішних територіальних громад.

Таблиця 1.1

Основні теоретичні засади управління ресурсним забезпеченням ТГ

№ п/п	Засади	Характеристика
1.	Системний підхід	Управління ресурсами розглядається як комплексний процес, що взаємодіє з іншими компонентами системи. Воно враховує взаємозв'язки та взаємодії різних ресурсів, а також їх вплив на функціонування та розвиток територіальної громади
2.	Ефективне використання ресурсів	Управління ресурсним забезпеченням спрямоване на раціональне використання наявних ресурсів з метою досягнення оптимальних результатів. Це означає ефективне використання фінансових, людських, природних та інших ресурсів відповідно до потреб та цілей територіальної громади
3.	Планування та стратегічне управління	Управління ресурсним забезпеченням передбачає розробку довгострокових та короткострокових планів, а також стратегій, спрямованих на оптимальне використання ресурсів та досягнення поставлених цілей. Це включає аналіз потреб, розробку бюджетів, планування проектів та програм
4.	Управління ризиками	Управління ресурсним забезпеченням пов'язане з управлінням ризиками, які можуть вплинути на доступність та використання ресурсів. Це включає ідентифікацію потенційних ризиків, оцінку їх ймовірності та впливу, розробку стратегій мінімізації ризиків та впровадження заходів з їх управління
5.	Моніторинг та оцінка	Управління ресурсним забезпеченням передбачає систематичний моніторинг та оцінку використання ресурсів. Це дозволяє виявляти потенційні проблеми, ефективність використання ресурсів та результативність забезпечення цілей громади. На основі отриманих даних можуть бути внесені корективи до стратегій та планів
6.	Участь громадськості	Управління ресурсним забезпеченням сприяє залученню громадськості до процесу планування, прийняття рішень та контролю. Це забезпечує більшу відкритість, прозорість та врахування інтересів громади в управлінні ресурсами
7.	Інновації та розвиток	Управління ресурсним забезпеченням сприяє пошуку та впровадженню інноваційних рішень для ефективного використання ресурсів та розвитку громади. Це може включати впровадження нових технологій, методів управління, співпрацю з партнерами та залучення інвестицій

Джерело: [20].

Земельні ресурси є одними з найважливіших активів громад, оскільки вони забезпечують базу для сільськогосподарської діяльності, будівництва, інвестицій та інших видів господарської діяльності. Ефективне управління земельними ресурсами передбачає розробку стратегії використання земель, прозорість у питаннях їх розподілу та моніторинг стану територій.

Фінансові ресурси є основою для виконання громадою своїх функцій. Управління цими ресурсами включає складання бюджету, визначення

пріоритетів фінансування, а також контроль за витратами. Значну роль відіграє фінансова децентралізація, яка забезпечує громадам стабільні доходи через місцеві податки та збори.

Людські ресурси визначають спроможність громади до розвитку. Ефективне управління кадрами включає підвищення кваліфікації працівників місцевих органів влади, залучення молоді до управлінської діяльності, створення сприятливих умов для праці та життя.

Комунальні ресурси, такі як будівлі, дороги, системи водопостачання та водовідведення, є основою інфраструктури громади. Управління цими ресурсами передбачає їх модернізацію, ефективне використання та підтримку в належному стані.

ВИСНОВОК ДО РОЗДІЛУ 1

У першому розділі висвітлено ключові теоретичні основи управління інфраструктурним забезпеченням громад. Інфраструктура визначена як критично важливий елемент, що забезпечує комфорт мешканців, розвиток економіки та стійкість громади. Розглянуто сучасні підходи до управління, зокрема системний, партнерський та інноваційний, які підкреслюють необхідність комплексного та сталого розвитку. Методичні інструменти, такі як статистичний аналіз, GIS-технології та SWOT-аналіз, дозволяють оцінювати стан інфраструктури й визначати пріоритети її розвитку. Інфраструктурний паспорт громади визначено як ключовий інструмент планування. Теоретичні положення розділу створюють базу для аналізу інфраструктури Житомирської громади в наступних розділах роботи.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ СТАНУ ІНФРАСТРУКТУРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТОМИРСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1. Загальна характеристика Житомирської територіальної громади: демографічні, економічні та соціальні показники

Відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України № 711-р від 12.06.2020 «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Житомирської області», утворена Житомирська міська територіальна громада. Житомирська територіальна громада (ЖТГ) є однією з найбільших територіальних громад Житомирської області, що об'єднує міську територію та прилеглі сільські населені пункти. Адміністративним центром громади є місто Житомир.

На 2023 рік чисельність населення громади становить приблизно 265 тис. осіб, з яких близько 240 тис. проживають у міській частині. Вікова структура свідчить про високий рівень урбанізації, однак помітною є тенденція до старіння населення: частка осіб пенсійного віку становить 22 %. Площа складає близько 94 кв. км. Громада розташована в центральній частині Житомирської області, межує на півночі з Баранівською та Чуднівською громадами, на сході – з Пулинською та Тетерівською громадами, на заході – з Коростишівською та Новоград-Волинською громадами, а на півдні – з Любарською та Бердичівською громадами. Відстань від адміністративного центру громади до обласного центру Житомира становить 0 км, оскільки Житомир є обласним центром, до міста Києва – 140 км, а до найближчої залізничної станції – 3 км. Територія громади відноситься до басейну р. Дніпро. Головною річковою артерією Житомирщини є р. Тетерів. Всього на території громади є понад 20 річок, що належать до басейну Дніпра.

Наразі обов'язки Житомирського міського голови виконує Шиманська Галина Степанівна.

Економіка Житомирської громади базується на переробній промисловості, торгівлі, будівництві та сільському господарстві. У 2023 році обсяг валового продукту громади оцінювався у 18,5 млрд грн, при цьому рівень безробіття залишається на рівні 8%. Основними роботодавцями є промислові підприємства, заклади освіти та охорони здоров'я.

ЖТГ забезпечує мешканців соціальними послугами через мережу закладів охорони здоров'я (9 лікарень, 15 амбулаторій), освітніх установ (78 шкіл і 54 дитячі садки) та об'єктів культури (12 бібліотек, 3 театри).

Основні демографічні, економічні та соціальні показники Житомирської громади за 2023 наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Основні демографічні, економічні та соціальні показники Житомирської громади (2023)

Показник	Значення
Чисельність населення	265 тис. осіб
Частка міського населення	91%
Валова продукція громади	18,5 млрд грн
Рівень безробіття	8%
Кількість лікарень	9
Кількість шкіл	78

Джерело: [23].

У 2023 році Житомирська громада демонструє виклики та потенціал у демографічній, економічній та соціальній сферах. Демографічні показники вказують на зменшення чисельності населення та старіння. Економіка відновлюється завдяки підтримці підприємництва, інфраструктурним інвестиціям та адаптації до нових умов. Соціальна сфера фокусується на покращенні доступу до медичних послуг, освітніх програм та підтримці вразливих груп населення.

2.2. Оцінка стану транспортної, комунальної, соціальної та інженерної інфраструктури громади

Житомирська територіальна громада володіє значним інфраструктурним потенціалом, однак стан її об'єктів вимагає комплексної модернізації та вдосконалення.

Транспортна інфраструктура. Дорожня мережа Житомирської громади налічує понад 400 км доріг. Діагностика поточного стану мобільності міста показала, що велика частка поїздок здійснюються за рахунок громадського транспорту (45 %) та пересування пішки (37,8 %). Розподіл поїздок немоторизованим та моторизованим транспортом складає відповідно 39 % та 61 %. Система громадського транспорту у місті характеризується достатнім рівнем покриття населених територій та добре розвинутою системою міського електричного транспорту, проте інфраструктура потребує значного покращення та оновлення. Подальшого розвитку потребує пішохідна та велосипедна інфраструктура, організація безпеки дорожнього руху та впорядкування паркувального простору у місті [4].

Парк рухомого складу громадського транспорту потребує оновлення, оскільки середній вік тролейбусів становить 28 років, а трамваїв – 34 років, що значно перевищує нормативний термін експлуатації, який складає 10 і 15 років.

Однією з основних проблем функціонування громадського транспорту є недостатня ефективність використання місткості рухомого складу на вулицях міста. В години пік транспорт переповнений, зокрема через те, що маршрутна мережа не відповідає реальним потребам мешканців.

Хоча система електронних квитків має високий рівень оплати на муніципальному транспорті, загальний рівень оплати проїзду за допомогою електронних квитків на всіх видах транспорту – як муніципальному, так і приватному — залишається надзвичайно низьким. Статистика поїздок платних пасажирів в місті збирається тільки для муніципального транспорту через систему управління електронним квитком. Дані про проїзд пільгових категорій

населення на муніципальному та приватному транспорті не реєструються, хоча наразі впроваджується картка житомирянина.

У місті не існує централізованої системи контролю оплати проїзду у громадському транспорті. Штрафи за безквитковий проїзд надходять до державного бюджету, а не до міського. Система GPS-моніторингу в місті дозволяє контролювати лише роботу муніципального транспорту, тоді як контроль за роботою приватних перевізників відсутній.

Цілями Плану сталої міської мобільності міста Житомир до 2030 року є:

- - Підвищення значення громадського транспорту
- - Забезпечення безпеки дорожнього руху
- - Сприяння пішохідним пересуванням
- - Розвиток велосипедного руху
- - Оптимізація паркувальних зон
- - Покращення зовнішнього сполучення міста

Комунальна інфраструктура. Сфера водопостачання та водовідведення є важливою частиною комунального господарства України і має значний вплив на соціально-економічний розвиток країни. Розв'язання проблем, пов'язаних із підвищенням ефективності роботи підприємств водопровідно-каналізаційного сектору, вимагає комплексного підходу, що охоплює політико-правові, соціальні та технічні аспекти макроекономічного розвитку України.

Загальною проблемою для всіх водоканалів країни є їхнє незадовільне фінансове становище, поганий стан виробничих потужностей і інфраструктури, а також низький рівень енергоефективності, що ускладнюється неефективною тарифною політикою, постійним зростанням вартості енергоносіїв і низькою платоспроможністю населення. Крім того, нормативно-правова база, що регулює функціонування сектору комунальних послуг, не створює належних умов для реформування сфери водопостачання та водовідведення.

Як наслідок, підприємства водопровідно-каналізаційного сектору потрапили у замкнуте коло низьких комерційних результатів через дисбаланс між вартістю наданих послуг та необхідністю покриття великого обсягу

неприбуткової води, відсутність достатнього фінансування для обслуговування, оновлення та модернізації існуючих потужностей.

Водопостачання у місті Житомир забезпечується КП «Житомирводоканал», яке обслуговує близько 97% населення громади. Проте понад 45 % водопровідних мереж потребують капітального ремонту. Проблеми також спостерігаються у сфері поводження з відходами: існуючі полігони твердих побутових відходів не відповідають екологічним стандартам.

Поточний стан активів КП «Житомирводоканал» характеризується значною часткою застарілого та аварійного обладнання та мереж водопостачання, що потребує великих інвестицій у відновлення інфраструктури. Сучасний тариф на послуги підприємства не покриває необхідних витрат на оновлення інфраструктури, що є однією з основних проблем для розвитку системи водопостачання.

Основним джерелом централізованого питного водопостачання Житомира є водозабірний комплекс «Відсічне», розташований на річці Тетерів [18]. Обсяг води, що проходить через систему водопостачання, значно скоротився з часу завершення будівництва основних компонентів системи. Водночас високий рівень втрат води в системі потребує значних фінансових витрат на оплату електроенергії та реагентів, що могли б бути спрямовані на покращення стану інфраструктури. Проблеми з якістю послуг та обслуговуванням ускладнюють обґрунтування підвищення тарифу на послуги для населення.

Залучення інвестицій та зміна методики формування тарифів є ключовими факторами для покращення інфраструктури і зменшення втрат води. Згідно з Формою № 11-НКРЕКП, яка є щорічною характеристикою водопостачання загальний стан водопостачання в Житомирі потребує значних поліпшень, оскільки 80% мереж знаходяться в незадовільному стані і потребують заміни [18]. Згідно з міжнародним досвідом, рекомендована частка річної заміни мереж водопостачання складає 2,5 %. Якщо поточна частка ветхих та аварійних мереж перевищує 25 %, планується заміна до 4 % від їх

загальної кількості на рік. Таким чином, темпи заміни мереж повинні знаходитися в межах від 2,5 % до 4 % щорічно [18].

Інженерна інфраструктура. Система електропостачання громади є однією з найвразливіших, особливо під час пікових навантажень. Однією з найбільших проблем є перевантаженість електричних мереж. Вони не можуть справлятися з піковими навантаженнями, що призводить до частих аварій та перебоїв у постачанні електроенергії. Ці проблеми значно ускладнюють роботу житлових та комерційних об'єктів, а також впливають на життєвий комфорт мешканців. Враховуючи ці виклики, необхідно модернізувати електричні мережі для забезпечення стабільного та безперебійного електропостачання.

Іншою серйозною проблемою є стан газових мереж громади. Близько 30% газопроводів мають зношеність понад 50 %, що підвищує ризик аварій та ускладнює забезпечення стабільного газопостачання. Таке старіння газових мереж вимагає значних інвестицій для їх модернізації та заміни. Невирішені питання з газопостачанням можуть спричинити додаткові труднощі для жителів громади, тому необхідно спрямувати ресурси на оновлення інфраструктури.

Ще однією проблемою є нерівномірний доступ до швидкісного інтернету. В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій, доступ до високошвидкісного інтернету став важливим елементом для забезпечення рівного доступу до інформаційних та освітніх ресурсів. Проте на території громади спостерігається значна диспропорція в доступності інтернет-послуг, що створює бар'єри для розвитку освітніх, медичних та інших послуг, орієнтованих на використання новітніх технологій.

Рішенням цих проблем є комплексний підхід до модернізації інженерної інфраструктури, включаючи реконструкцію електричних та газових мереж, а також поліпшення доступу до високошвидкісного інтернету для всіх мешканців громади. Тільки через системні інвестиції та заходи з оновлення можна забезпечити стабільність та зростання інженерної інфраструктури Житомирської територіальної громади.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У другому розділі проаналізовано стан інфраструктури Житомирської територіальної громади. Основні проблеми включають зношеність транспортної мережі та громадського транспорту, що ускладнює мобільність мешканців, а також незадовільний стан комунальних мереж, зокрема водопостачальних і тепломереж, які часто потребують ремонту.

Екологічні виклики, такі як проблеми поводження з відходами та забруднення водних ресурсів, також залишаються актуальними. Серед управлінських проблем відзначено недостатню координацію між виконавчими органами, низький рівень впровадження сучасних технологій і слабку участь громади у плануванні. Інфраструктура громади потребує масштабної модернізації та стратегічного підходу до управління. Основними напрямками покращення є залучення додаткового фінансування, модернізація об'єктів, інтеграція цифрових технологій та екологізація інфраструктури.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ІНФРАСТРУКТУРНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЖИТОМИРСЬКОЇ ГРОМАДИ

3.1 Розробка стратегії сталого розвитку інфраструктури

Стратегія сталого розвитку інфраструктури є ключовим документом, який повинен враховувати сучасні виклики, екологічні стандарти та соціально-економічні потреби громади.

Основні принципи розробки стратегії:

1. Комплексність: інтеграція транспортної, комунальної, соціальної та інженерної інфраструктури у єдину стратегію.
2. Сталий розвиток: впровадження екологічно чистих технологій, енергоефективності та розумного використання природних ресурсів.
3. Гнучкість і адаптивність: можливість перегляду цілей відповідно до змінних потреб громади.

Пропозиції щодо реалізації стратегії:

1. Оновлення транспортної інфраструктури. На основі звіту КП «Управління автомобільних доріг Житомира» (2023) значна частина доріг потребує капітального ремонту. Стратегія має передбачати пріоритетний ремонт магістралей та поліпшення доступу до віддалених сіл громади.
2. Екологізація інфраструктури. Відповідно до «Програми поводження з відходами ЖМТГ на 2023–2025 роки», необхідно впровадити роздільний збір сміття у всіх районах громади та побудувати сучасний полігон твердих побутових відходів.
3. Соціальна рівність. Забезпечення рівного доступу до послуг для сільських і міських мешканців, зокрема через оновлення соціальних об'єктів у сільській місцевості (дані Департаменту соціального захисту Житомирської міської ради, 2023).

Основні напрями стратегії сталого розвитку інфраструктури ЖМТГ наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Основні напрями стратегії сталого розвитку інфраструктури ЖМТГ

Напрямок	Завдання	Джерела фінансування
Модернізація транспортної мережі	Ремонт доріг, оновлення громадського транспорту	Державні субвенції, місцевий бюджет, гранти ЄС
Екологізація інфраструктури	Роздільний збір сміття, модернізація полігонів відходів	Гранти міжнародних організацій, інвестиції
Розвиток соціальної інфраструктури	Оснащення шкіл і лікарень сучасним обладнанням	Місцевий бюджет, субвенції на освіту та медицину

Джерело: [13].

Розробка стратегії сталого розвитку інфраструктури Житомирської територіальної громади є ключовим кроком для вирішення існуючих проблем та забезпечення довгострокового розвитку. Стратегія повинна враховувати потреби мешканців, сучасні екологічні виклики та економічну доцільність. Основними напрямками є модернізація транспортної мережі, підвищення енергоефективності комунальних послуг, екологізація систем поводження з відходами та забезпечення рівного доступу до послуг для міських і сільських територій.

Успішна реалізація такої стратегії сприятиме покращенню якості життя мешканців, економічній стабільності громади та стійкості до майбутніх викликів.

3.2. Використання інноваційних технологій (GIS, Smart City) у плануванні та управлінні

Інноваційні технології, такі як геоінформаційні системи (GIS) та концепція "Розумного міста" (Smart City), можуть значно змінити підхід до планування та управління інфраструктурою в Житомирській територіальній

громаді. Вплив цих технологій буде багатограним і проявлятиметься у різних сферах міського життя. Перевагами ГІС є:

Геоінформаційні системи (GIS) є потужним інструментом для збору, аналізу та візуалізації просторових даних, що дозволяє ефективно керувати землею, будівельними об'єктами, природними ресурсами та іншою інфраструктурою. GIS допомагає визначати найбільш ефективні маршрути для транспорту, знаходити місця для будівництва нових об'єктів, а також оптимізувати розміщення комунальних мереж, таких як водопостачання, каналізація, електромережі. Технологія також сприяє точному моніторингу земельних ресурсів, що особливо важливо для управління землями громади та запобігання несанкціонованим забудовам.

На основі GIS громада може планувати ремонтні роботи, знижувати аварійність та покращувати транспортну логістику. Згідно з даними КП «Містопроєкт Житомир», впровадження GIS у 2022 році дозволило оптимізувати маршрути транспорту на 15%, зменшивши витрати на паливо.

Інтелектуальні транспортні системи (ITS) є частиною концепції "Розумного міста", і їх використання дозволяє оптимізувати міський транспорт. Це досягається через моніторинг та управління транспортними потоками в реальному часі, що дозволяє зменшити затори, покращити рух транспорту і зробити громадський транспорт зручнішим для мешканців. Наприклад, системи автоматичного регулювання світлофорів в залежності від інтенсивності руху можуть значно скоротити час, проведений у заторах, а інтелектуальні автобуси та тролейбуси зможуть адаптувати свої маршрути в залежності від потреби. В результаті знизиться рівень забруднення повітря та шуму в місті, а також покращиться якість життя мешканців, оскільки час, витрачений на дорогу, буде значно меншим.

Моніторинг якості навколишнього середовища є ще одним важливим елементом "Розумного міста". Встановлення сенсорних систем, які постійно вимірюють рівень забруднення повітря, води і ґрунтів, дозволяє оперативно реагувати на екологічні проблеми. Це особливо важливо для великих міст, де

забруднення може швидко досягати критичних рівнів. За допомогою інтелектуальних систем управління навколишнім середовищем можна прогнозувати можливі екологічні катастрофи і вчасно вживати заходів для їх запобігання, що, в свою чергу, покращить здоров'я населення і підвищить комфорт життя.

Також інтерактивні платформи для зворотного зв'язку з мешканцями також є важливою складовою управління в умовах «Розумного міста». Залучення мешканців до прийняття рішень через мобільні додатки або онлайн-платформи дозволяє оперативно отримувати зворотний зв'язок щодо проблем міського середовища. Це також дає можливість швидко реагувати на питання, що виникають, а також залучати громаду до участі в управлінні містом, що є важливим аспектом у побудові прозорого та ефективного управління.

Елементи «розумного міста» частково вже реалізовані у Житомирі. Наприклад, система «розумного освітлення» дозволила скоротити споживання електроенергії на 20 % у центральних районах міста (згідно з даними КП «Житомирсвітло», 2023).

Подальші кроки включають:

- Створення мобільного додатку для мешканців, де можна буде повідомляти про проблеми інфраструктури.
- Встановлення датчиків моніторингу якості повітря та води.
- Інтеграція автоматизованих систем у комунальні служби для моніторингу стану мереж у реальному часі.

Таким чином, покращення та розвиток інноваційних технологій, що включають GIS, інтелектуальні транспортні системи, можуть значно підвищити ефективність управління міським середовищем Житомирської громади. Вони дозволяють оптимізувати використання ресурсів, знижувати витрати на енергію, покращувати якість послуг для мешканців, а також сприяти сталому розвитку міста.

3.3. Пріоритети фінансування та залучення інвестицій у розвиток інфраструктури

Для забезпечення сталого розвитку інфраструктури Житомирської територіальної громади важливим завданням є залучення значних фінансових ресурсів з різних джерел. Одним із основних кроків на шляху до забезпечення фінансування є створення чіткої стратегії розвитку громади, яка буде включати як модернізацію існуючих інфраструктурних об'єктів, так і реалізацію нових проектів, що відповідають актуальним потребам громади та її мешканців.

Одним із найефективніших механізмів залучення фінансування є розвиток публічно-приватного партнерства (ППП). Це дозволить залучити приватні кошти для реалізації великих інфраструктурних проектів, таких як будівництво нових доріг, оновлення систем водопостачання та водовідведення, модернізація енергетичних мереж тощо. В рамках PPP громада може також здійснювати спільні проекти з приватними інвесторами на основі прозорих договорів, що дозволяють підвищити ефективність управління ресурсами та зменшити навантаження на місцевий бюджет.

Окрім публічно-приватного партнерства, громада має активно шукати можливості для залучення зовнішнього фінансування, зокрема через міжнародні гранти та кредити. Житомирська територіальна громада може скористатися фінансовими програмами Світового банку, Європейського інвестиційного банку та інших міжнародних організацій, які надають кошти для реалізації проектів у сферах енергоефективності, екології, водопостачання та водовідведення, а також розвитку транспортної інфраструктури. Завдяки таким інвестиціям громада може вирішити нагальні питання модернізації інфраструктури, не покладаючись виключно на місцеві ресурси.

Важливою складовою фінансування є також оптимізація витрат у межах громади, що передбачає перерозподіл бюджету та більш ефективне використання існуючих ресурсів. Для цього потрібно зосередитися на детальному плануванні фінансових потоків, зокрема у сфері енергозбереження,

модернізації мереж та облаштування соціальної інфраструктури. Місцева влада повинна проводити регулярний аудит витрат і оцінку ефективності витрачання бюджетних коштів, а також забезпечити прозорість у використанні публічних фінансів. У цьому контексті важливою є роль державного фінансування через відповідні програми субсидування та інвестиційні ініціативи, які надаються на рівні уряду для підтримки розвитку місцевих громад.

Ще одним важливим кроком є розробка інвестиційно привабливої стратегії для залучення приватних інвесторів. Для цього потрібно створити сприятливі умови для бізнесу, зокрема шляхом зниження адміністративних бар'єрів, полегшення процедур дозвільної документації, а також надання податкових пільг для інвесторів, які беруть участь у реалізації інфраструктурних проектів. Стратегія повинна передбачати чітке розмежування пріоритетних напрямків розвитку та визначення тих секторів, де залучення приватних коштів буде найбільш ефективним, таких як розвиток зелених енергетичних технологій, інноваційні транспортні системи або розвиток житлової інфраструктури.

Також потрібно залучення громади та місцевих підприємців до процесу планування і реалізації інфраструктурних проектів. Важливо, щоб жителі громади були активними учасниками процесу прийняття рішень, а їхні пропозиції та побажання враховувалися при розробці інвестиційних планів. Це дозволить не лише поліпшити якість життя мешканців, а й забезпечити підтримку інфраструктурних змін на всіх етапах реалізації проектів.

Для того щоб громада отримала доступ до фінансування, необхідно також вдосконалити законодавчу базу. Спрощення процедур для залучення інвестицій та реформа системи державних закупівель допоможуть створити сприятливі умови для втілення інфраструктурних проектів. У цьому контексті важливо також звернути увагу на розвиток місцевих фінансових інструментів, таких як муніципальні облігації або фонди для підтримки малого та середнього бізнесу, що дозволяють акумулювати ресурси на реалізацію інфраструктурних ініціатив.

Отже, для успішного залучення фінансування та інвестицій у розвиток інфраструктури Житомирської територіальної громади необхідно створити комплексний підхід, який включає не лише традиційні джерела фінансування, а й активне залучення приватного сектору, міжнародних фінансових установ та створення ефективної правової та економічної бази для залучення інвестицій (табл. 3.2). Тільки за таких умов громада зможе забезпечити сталий розвиток інфраструктури та підвищити якість життя своїх мешканців.

Таблиця 3.2

Пріоритетні напрями фінансування у 2025 році

<i>Напрямок</i>	<i>Сума фінансування (млн грн)</i>	<i>Джерела фінансування</i>
Ремонт доріг	30	Місцевий бюджет, державні субвенції
Освітні проекти	15	Державні субвенції
Екологічні ініціативи	10	Гранти ЄС, державно-приватне партнерство

Джерело: [15].

Місцевий бюджет потрібно зосередити на фінансування критичних об'єктів: доріг, комунальних мереж і соціальних закладів. Використання субвенцій на освіту, охорону здоров'я та розвиток транспорту (наприклад, у 2023 році громада отримала 25 млн грн субвенцій на оновлення шкільної інфраструктури).

Участь приватного капіталу у будівництві сучасних об'єктів, зокрема полігонів ТПВ або спортивних комплексів.

Отже, встановлено, що недостатнє фінансування є однією з головних перешкод для модернізації об'єктів інфраструктури, таких як транспортні мережі, комунальні послуги та соціальні заклади. Для подолання цієї проблеми запропоновано комплексний підхід до фінансування, що включає оптимізацію витрат місцевого бюджету, активне залучення державних субвенцій, міжнародних грантів та інвестицій через механізми державно-приватного партнерства.

Пріоритетним завданням є спрямування коштів на критичні об'єкти, такі як ремонт доріг, модернізація водопостачальних і тепломереж, а також підтримка освітніх і медичних закладів. Залучення міжнародних грантів, зокрема у сфері екологічних проєктів, створює можливості для впровадження сучасних технологій і покращення стану навколишнього середовища.

Застосування механізмів державно-приватного партнерства дозволяє залучити приватний капітал до реалізації масштабних інфраструктурних проєктів, таких як будівництво сучасних полігонів для твердих побутових відходів або спортивних об'єктів. Це сприяє не лише економії бюджетних коштів, але й підвищенню ефективності реалізації проєктів.

Таким чином, успішне залучення фінансування з різних джерел забезпечить стійкий розвиток інфраструктури громади, створить умови для підвищення якості послуг і сприятиме економічному зростанню регіону.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

У третьому розділі запропоновано напрями вдосконалення управління інфраструктурою Житомирської громади. Основні заходи включають розробку стратегії сталого розвитку, впровадження інноваційних технологій (GIS, Smart City), оптимізацію фінансування через залучення інвестицій та підвищення участі громади в управлінських процесах. Реалізація цих ініціатив сприятиме сталому розвитку громади, підвищенню якості життя мешканців і ефективності управління ресурсами.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі досліджено управління інфраструктурним забезпеченням територіальної громади на прикладі Житомирської міської територіальної громади. Інфраструктура визначена як ключовий елемент сталого розвитку громади, який забезпечує комфортне життя мешканців, сприяє економічному зростанню та підвищує інвестиційну привабливість регіону. Теоретичний аналіз підтвердив, що ефективне управління інфраструктурою залежить від інтеграції сучасних підходів, таких як системний, партнерський і інноваційний.

Проведений аналіз стану інфраструктури Житомирської громади виявив основні проблеми, серед яких зношеність мереж, нерівність у доступі до послуг між міськими та сільськими територіями, недостатнє фінансування та екологічні виклики. Особливу увагу було приділено викликам, пов'язаним із застарілими технологіями, недоліками в поводженні з відходами та недостатньою координацією між управлінськими органами.

Запропоновані напрями вдосконалення управління інфраструктурою включають розробку стратегії сталого розвитку, яка враховує екологічні, соціальні та економічні аспекти. Важливими кроками є впровадження сучасних технологій, таких як GIS та Smart City, що дозволить оптимізувати процеси моніторингу та управління інфраструктурними об'єктами. Додатково акцент зроблено на залученні альтернативних джерел фінансування, зокрема грантів, державних субвенцій та інвестицій через механізми державно-приватного партнерства.

Підвищення участі громади в управлінні інфраструктурою є важливим етапом для досягнення прозорості та ефективності рішень. Це можливо завдяки впровадженню відкритих платформ для комунікації, мобільних додатків і громадських обговорень. Активна участь мешканців у плануванні дозволить враховувати їхні реальні потреби та створювати довіру до місцевої влади.

Таким чином, реалізація запропонованих заходів забезпечить сталий розвиток Житомирської громади, підвищення якості життя мешканців та ефективне використання ресурсів. Інтеграція сучасних технологій, стратегічне планування та залучення громади сприятимуть соціальній стабільності, економічній ефективності та екологічній безпеці громади.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабаєв В., Новікова М. Сучасні підходи до зберігання та нарощення ресурсного потенціалу територіальної громади. Держава та суспільство. 2018. № 4. С. 197–201.
2. Балдич Н., Гнидюк Н., Трутковськи Ц. Дослідження навчальних потреб представників органів місцевого самоврядування України. Аналітичний звіт. програма ради Європи «Децентралізація і реформа місцевого самоврядування в Україні». Київ, 2019. 122 с.
3. Берданова О. Ресурсне забезпечення регіонального та місцевого розвитку. Всеукраїнська мережа фахівців та практиків з регіонального та місцевого розвитку. 2014. URL: https://regionet.org.ua/files/05.RLD_Resource_Berdanova_Materials-UA.pdf.
4. Борщ Г. А., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Дехтяренко Ю .Ф., Ігнатенко О. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф., Юзефович В. В. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. Київ. 2017. 107 с.
5. Біль М. М., Лещух І. В., Попадинець Н. М. Наукові засади дослідження ендогенного потенціалу територіальних громад. Інфраструктура ринку. 2018. Вип. 26. С. 267– 274.
6. Васильченко Г., Парасюк І., Єременко Н. Планування розвитку територіальних громад: навч. посіб. К.: ТОВ «Підприємство ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с.
7. Горбата Л. Нормативно-правове регулювання процесу відновлення територіальних громад в Україні. URL: <http://pag-journal.iei.od.ua/archives/2023/37-2023/13.pdf>
8. Приліпко С., Васильєва Н., Маркушин О. Аналіз стану руйнувань інфраструктурних об'єктів в Ірпінській територіальній громаді Київської області. Право та державне управління, № 4. С. 221–228. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/4_2022/31.pdf

9. Шуляк О. Комплексне відновлення громад та регіонів: із чого почати. URL: [https:// www.ukrinform.ua/rubric-politics/3821039- kompleksne-vidnovlennagromad-ta-regioniv-izcogo-pocati.html](https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3821039-kompleksne-vidnovlennagromad-ta-regioniv-izcogo-pocati.html)
10. Головна сторінка ГО «Центр логістики розвитку громад». URL: <https://www.lccd.org.ua/>
11. Проєкт CLS Ukraine. URL: [https://www.lccd.org. ua/projectcls/](https://www.lccd.org.ua/projectcls/)
12. Диджиталізація українських громад: лідери цифрової трансформації обговорили можливості та перспективи. URL: <https://decentralization.gov.ua/en/news/16255>.
13. Корецька Н.І. Проектний офіс як інструмент вибору, планування та контролю управлінських рішень. Управління проектами та розвиток виробництва: зб. наук. пр. Луганськ : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. № 4 (36). С. 156–162.
14. Кузьмин В. Структурування потенціалу територіальної громади. Науковий вісник. 2015. № 11. С. 177–180.
15. Мельник А. Управління ресурсами території в контексті європейської та національної політики регіонального розвитку. Вісник Тернопільського національного економічного університету № 3, 2018 р. С. 7–8.
16. Мамонова В., Балдич Н., Гринчук Л. та ін. Джерела та механізми фінансування місцевого економічного розвитку : навчальний посібник. Київ : Центр громадської експертизи, 2013. 176 с.
19. Нестор О. Управлінський актив територіальних громад: теоретичні підходи та прикладні аспекти. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2021. №1. С. 21–26.
20. Олексюк Г. В., Лисяк Н. М., Попадинець Н. М. Концептуально-структурні моделі ендогенного потенціалу об'єднаних територіальних громад як передумова підвищення їх конкурентоспроможності. Економіка України. 2019. № 3. С. 52–69.

21. Ольшанський О. В. Ресурсне забезпечення розвитку території : двовимірний підхід. Публічне управління: теорія та практика. 2013. Вип. 4. С. 220–225.
22. Орлатий М. К., Романюк С. А., Дегтярьова І. О. Ресурсний потенціал регіону: навч. посіб. Київ: НАДУ, 2014. 724 с.
23. Офіційний сайт Житомирської міської ради. URL: <https://zt-rada.gov.ua/>
24. Попадинець Н. М., Патицька Х. О., Лещух І. В. Сучасні проблеми використання природно-ресурсного потенціалу територіальних громад в Україні в умовах децентралізації . Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2019. Вип. 3. С. 3–9.
25. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 25 травня 1997 р. № 280/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
26. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 черв. 2014 р. № 1508-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18> .
27. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження КМУ від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-р>.
28. Руденко В. П. Географія природно-ресурсного потенціалу України./ В. П. Руденко. Львів : Світ, 1993. 240 с.
29. Савчук Д. М. Характеристика ресурсного потенціалу громади та оцінка ефективності його використання. Український журнал прикладної економіки. 2018. Том 3. № 1. С. 83–94.
30. Саєнко П. Теоретичні засади формування стратегії розвитку об'єднаної територіальної громади. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 7. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/7_ukr/100.pdf.
31. Серьогін С.М., Шаров Ю. П., Бородин Є. І., Гончарук Н. Т. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад:інноваційні підходи та інструменти: монографія. Дніпро.: ДРІДУ НАДУ, 2016. 276 с.

32. Міщенко Д, Міщенко Л. Удосконалення фінансування соціальної Інфраструктури в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 22. С. 13–16.
33. Сторонянська І. З., Беновська Л. Я. Бюджетне забезпечення функціонування сфери освіти в територіальних громадах Карпатського регіону: виклики сучасних реформ. Фінанси України. 2017. № 7. С. 7–24.
34. Адміністративно-територіальний устрій України: методологічні основи та практика реформування: монографія / за ред. В. С. Кравців. Львів: ІРД НАНУ, 2016. 264 с.
35. Козоріз М. А., Смовженко Т. С. Управління інноваційними процесами в регіонах: монографія. Львів: ЛБІ НБУ, 2006. 263 с.
36. Кириченко С. Використання світового досвіду задля розвитку соціальної інфраструктури в регіонах України. URL: <file:///C:/Users/lbeno/Downloads/80088-168476-1-SM.pdf>
37. Як запровадити соціальне замовлення у вашому місті. URL: <http://www.ucipr.org.ua/publicdocs/SSD.pdf>.
39. Шаповал В. Фонди місцевих громад – сучасний механізм партнерства влади, бізнесу та громадянського співтовариства. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 7.
40. Якобчук В. П. та ін. Публічне управління та адміністрування : навч. посібник / за заг. ред. В. П. Якобчук. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2024. – 476 с.